PROVINCE de NAMUR
Musée Félicien Rops

Au cœur de votre culture

SHAKESPEARE
ROMANTIQUE

PERSDOSSIER

MUSEUM
FÉLICIEN ROPS
21/10/17 ▶ 25/02/18

1. PRESENTATIE

“ Ah, er zijn in het leven van die grappige momenten, onverwacht & subliem tegelijkertijd net zoals in Shakespeare! ” schreef Félicien Rops, voor wie liefdesleed een bron van inspiratie was.

William Shakespeare (1564-1616) krijgt in Engeland reeds in 1750 de titel van meester van de nationale literatuur. In Frankrijk verwerft het werk van de toneelschrijver pas in de 19e eeuw enige bekendheid dankzij de interesse van schrijvers en romantische schilders. Dan worden de grote literaire fresco’s van het verleden, die van Dante, van Racine en van Shakespeare een essentiële bron van inspiratie voor romantische schrijvers maar ook voor schilders die er een bijzondere relatie op na houden met de kunst van de mise-en-scene. Eugène Delacroix, Gustave Moreau, Théodore Chassériau en tal van andere Franse schilders, graveerders en beeldhouwers hebben hun talent gewijd aan de interpretatie van de gevoelens, het drama en de passie van de Shakesperiaanse helden.

Hamlet en Ophelia, Romeo en Julia, Macbeth en zijn “Lady”, Othello en Desdemona, het zijn alle personages met een dramatisch lot, die gekweld worden door de liefde, door wroeging en de dood. De tentoonstelling in het Rops museum draait rond deze tragische figuren, die kunstenaars in het midden van de 19e eeuw op zoek naar een groots liefdesepos, vreemdheid en morele waarden, inspireren. In lijn met de romantici hebben symbolistische kunstenaars op hun beurt de Shakesperiaanse helden afgebeeld als archetypes van menselijke emoties. Constantin Meunier, Alfred Stevens, Eugène Smits en andere Belgische kunstenaars worden beïnvloed door het Engelse theater om zo uiting te geven aan hun twijfels en vragen omtrent dit fin-de-siècle dat ze trachten te begrijpen.

Dankzij de samenwerking met het museum Eugène-Delacroix en het Louvre zijn in het Rops museum een zestigtal schilderijen, gravuren, posters en beeldhouwwerken uit verschillende instellingen samengebracht. Zo krijgt de bezoeker een idee van de impact van het toneel van Shakespeare op de plastische kunsten in de 19e eeuw. Toneel waarvan de voorstellingen ook nog vandaag de dag regisseurs en acteurs inspireren.

Commissariaat van de tentoonstelling: Dominique de Font-Réaulx, directrice van het musée national Eugène-Delacroix en Marie-Lys Marguerite, directrice van het musée des beaux-arts d’Arras. In samenwerking met het het Louvre en het musée Eugène-Delacroix.

TENTOONGESTELDE KUNSTENAARS : JULES-ROBERT AUGUSTE, LOUIS BOULANGER, JULES BASTIEN-LEPAGE, LÉOPOLD BURTHE, LEONETTO CAPPIELLO, ALBERT CIAMBERLANI, THOMAS COUTURE, THÉODORE CHASSÉRIAU, EUGÈNE DELACROIX, FRANÇOIS-EMILE EHRMANN, ERNEST HÉBERT, AMÉDÉE-ERNEST LYNEN, CONSTANTIN MEUNIER, LUC OLIVIER MERSON, GUSTAVE MOREAU, ALFONS MUCHA, TONY ROBERT-FLEURY, FÉLICIEN ROPS, CHARLES SAMUEL, EUGÈNE SMITS, PAUL STECK, ALFRED STEVENS.

2. ACTIVITEITEN

DONDERDAG 02/11/2017

Nocturne: museum open tot 20u

18u30 - lezing: *Beware! Sorts, pouvoirs et héroïnes maléfiques dans quelques adaptations de Shakespeare au cinéma*, door Muriel Andrin, professor Arts du spectacle et cinéma aan de ULB

Activiteit inbegrepen in het toegangsticket van de tentoonstelling

ZONDAG 05/11/2017

Gratis toegang tot de tentoonstelling

11u, gratis rondleiding van de tentoonstelling

ZONDAG 03/12/2017

Gratis toegang tot de tentoonstelling

11u, gratis rondleiding van de tentoonstelling

DONDERDAG 07/12/2017

Nocturne: museum open tot 20u

18u30, rondleiding van de tentoonstelling in het gezelschap van Marie-Lys Marguerite, directrice van het musée des beaux-arts d'Arras

Activiteit inbegrepen in het toegangsticket van de tentoonstelling

DINSDAG 19/12/2017

Cinéma: *Romeo e Giulietta*, Franco Zeffirelli, 1968, 138'.

Om 12u en 20u

Vertonning in Caméo, in het kader van Classiques du mardi

Tarief : 5,70€/ met korting : 5,40€/ 12u : 4,60€. Een organizatie van de Secteur Cinéma de la Province de Namur en Les Grignoux

DONDERDAG 04/01/2018

Nocturne: museum open tot 20u

18u30 - lezing: *Such a questionable shape. Le fantôme d'Hamlet au cinéma*, door Thomas Van Deursen, doctorandus aan de ULB.

Activiteit inbegrepen in het toegangsticket van de tentoonstelling

ZONDAG 07/01/2018

Gratis toegang tot de tentoonstelling

11u, gratis rondleiding van de tentoonstelling

DONDERDAG 01/02/2018

Nocturne: museum open van 10u tot 20u

18u30 - lezing: *Le First folio de Saint-Omer*, door Rémy Cordonnier, verantwoordelijke voor oude boeken, Bibliothèque d'Agglomération du Pays de Saint-Omer

Activiteit inbegrepen in het toegangsticket van de tentoonstelling

ZONDAG 04/02/2018

Gratis toegang tot de tentoonstelling

11u, gratis rondleiding van de tentoonstelling

Voor al deze activiteiten, info + reservatie (verplicht):
+32 81 77 67 55 of info@museerops.be

Aarzel niet het geleid bezoek van de tentoonstelling gratis te downloaden via uw smartphone of het te beluisteren met een Ipod, beschikbaar aan het onthaal.

3. OMKADERDE BEZOEKEN

OSEZ LE MUSÉE ROPS !

Module van 2 uur (rondleiding van de tentoonstelling gevolgd door een graveerworkshop), bedoeld voor verenigingen uit de sociale sector

Gratis. Duur: 2u

Reservatie verplicht: +32 81 77 67 55

SAY IT IN ENGLISH !

Immersiebezoek in het Engels met een "native speaker" leerkracht, bedoeld voor leerlingen uit het hoger middelbaar

Een initiatief in samenwerking met het Centre des langues CLL, enkel beschikbaar op dinsdag en op vrijdag

Duur: 1u. Tarief: forfait van 60€ per groep (max. 24 leerlingen.) + 1€ toegang/leerling

ÊTRE OU NE PAS ÊTRE...

Rondleiding van de tentoonstelling gevolgd door theater (animatie met lichaamsoefeningen en improvisatie), bedoeld voor leerlingen uit het hoger middelbaar

Een initiatief in samenwerking met het Théâtre Jardin Passion, enkel beschikbaar na reservatie

Duur: 3u. Tarief: forfait van 80€ per groep (max. 24 leerlingen.) + 1€ toegang/leerling

CLL language centres

THEATRE JARDIN PASSION

Voor al deze activiteiten, info + reservatie (verplicht):
+32 81 77 67 55 of info@museerops.be

4. BESCHIKBARE FOTO'S

Thomas Couture, *Nu*. Studie voor Timon d'Athènes, 1857, studie op doek, Paris, musée d'Orsay, dépôt au musée des Beaux-Arts de Reims, RF 1964.17 D 966.4. Donation Bertauts-Couture, 1953. © RMN-Grand Palais (musée d'Orsay) / Hervé Lewandowski

Alfred Stevens, *Lady Macbeth*, s.d., olieverf op doek, Musées de Verviers, inv. 616. Photo J. Spitz

Amédée-Ernest Lynen, *Songe d'une nuit d'été*, 1891, olieverf op doek, Belfius Art Collection, inv. 1669

Eugène Delacroix, *Roméo et Juliette*, omstreeks 1850, olieverf op papier op doek, Paris, Musée national Eugène Delacroix, MD 2008-3. © RMN-Grand Palais musée du Louvre Mathieu Rabeau

Félicien Rops, Frontispice pour les *Oeuvres inutiles et nuisibles* avec en marge *Morticulture*, 1879-1880, heliogravure hernomen als ets, droge naald, potlood en Chinese inkt. AMIS, inv. GD E0418

Jules Bastien-Lepage, *Ophélie*, 1881, olieverf op doek, Nancy, musée des beaux-arts, inv. 1235. © G. Mangin

Gustave Moreau, *Hamlet*, 1850, olieverf op doek, Paris, Musée Gustave Moreau, cat. 862. © RMN-Grand Palais musée du Louvre René-Gabriel Ojéda

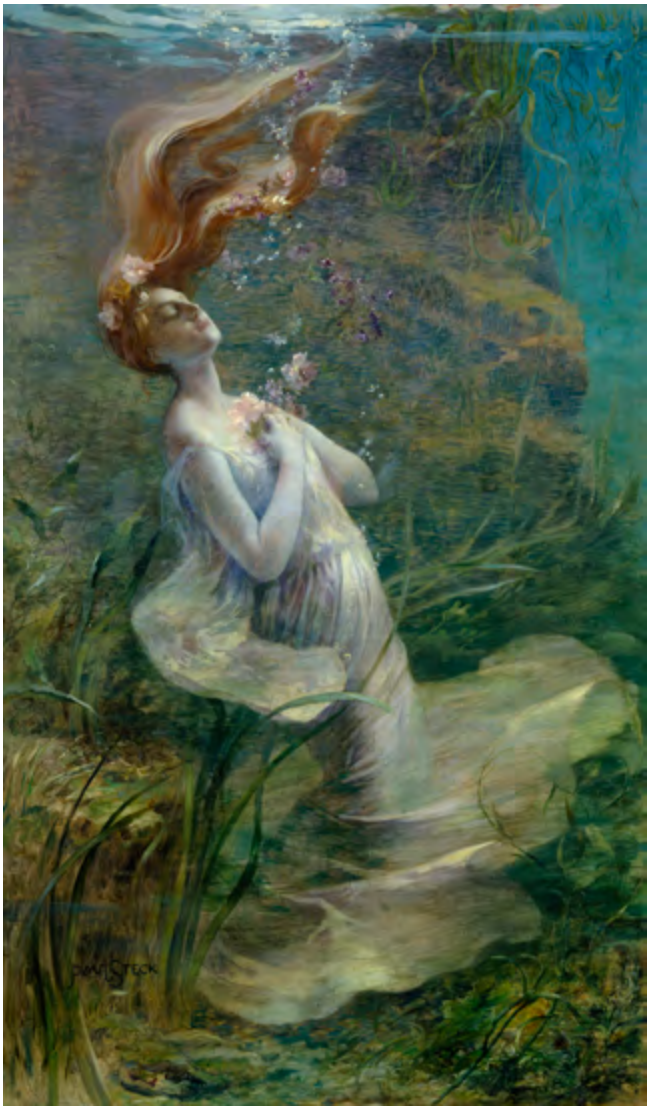

Paul Steck, *Ophélie*, 1894, olieverf op doek, Paris, Musée du Petit Palais, Musée des Beaux-Arts de la ville de Paris, in. 3696.© RMN-Grand Palais Agence Bulloz

5. UITLEG BIJ DE TENTOONSTELLINGSSECTIES

ROPS ONDER SHAKESPEARIAANSE INVLOED

Shakespeare drukt een stempel op het werk van Félicien Rops (1833-1898). En dat gaat een stuk verder dan een *stricto sensu* voorstelling van de helden uit de tragedies. Voor het eerste boek dat in 1887 aan hem wordt gewijd, zoekt Rops een thema dat zijn werk symboliseert, zijn *Œuvres inutiles et nuisibles*. Hij kiest voor de vrouw met in haar handpalm een schedel, deze die ook Hamlet opraapte. De vele staten van deze gravure vertolken de zoektocht van de kunstenaar. Het doodshoofd dient als een houder waaruit planten en bloemen opduiken. De schedel zonder inhoud bevat nu vruchtbare teelaarde.

EUGÈNE DELACROIX ALS HAMLET

Shakespeare bekleedt een bijzondere plaats in de picturale creatie van Eugène Delacroix (1798-1863). Deze grote vertegenwoordiger van de Franse romantische beweging reist in 1825 af naar Engeland, om er enkele maanden te verblijven. Hij is sterk onder de indruk van de prestatie van de Britse acteurs en van een regie die breekt met de gebruiken van de Franse klassieke tragedie. Nochtans dateert zijn zelfportret als Hamlet al van 1821, vier jaar voor zijn verblijf op het Britse eiland, waar hij de avonturen van de prins van Denemarken trouwens nooit zag opvoeren. Dit betekent dus dat, begin de negentiende eeuw, de invloed van Shakespeare in Parijs al erg groot was en de vereenzelviging met de Engelse dramatische helden in de hand werkte. In zijn lithografische reeks over *Hamlet* geeft Delacroix opnieuw zijn eigen trekken aan het hoofdpersonage.

> William Shakespeare, un sauvage contemplateur de la nature humaine.
>
> Eugène Delacroix, non daté

DELACROIX EN DE STEENDRUK

Van in het begin van de jaren 1830 legt Delacroix zich toe op zijn suite van lithografieën die aan *Hamlet* gewijd zijn. Zijn prenten tonen aan dat hij enerzijds de steendrukkunst goed beheerst en anderzijds een grondig inzicht heeft in het Shakespeariaans drama. Delacroix gaat voor een decor dat tot de essentie beperkt is en spitst zich toe op de houdingen en de gezichten. Hij weet de meest intense ogenblikken van het werk te vatten, die momenten waarin de intrige kentert. Deze suite van litho's die in 1843 verscheen, maakt de posturen van de Engelse acteurs onsterfelijk en geldt als model voor de acteurs van de negentiende eeuw. Net als Delacroix gaat ook Gustave Moreau (1826-1898) een aantal Shakespeariaanse tragedies illustreren en tracht de 'aangrijpende momenten' uit te lichten en de geleding van de intrige te doen begrijpen.

OPHELIA, EEN NEVENPERSONAGE VAN EERSTE RANG

De 'arme Ophelia' uit de tragedie van Shakespeare krijgt in de negentiende eeuw volop aandacht in de schilderkunst, de beeldhouwkunst, de poëzie en de muziek. Ze wordt zonder enig ceremonieel begraven in de vijfde akte, maar veroverde in enkele decennia tijd het voorplan van de artistieke scene. Ongeval of zelfmoord? De twijfel rond de dood van de geliefde van Hamlet laat de verbeelding van de romantische en symbolistische kunstenaars de vrije loop. Eugène Delacroix zal een grote rol spelen in het opvoeren van Ophelia als onderwerp in de schilderkunst in Frankrijk. In Engeland inspireren de prerafaëlitische schilders zich op zijn Ophelia om dit drama te schilderen, waarin vrouwelijkheid, jeugd, waanzin, natuur en dood tot een unieke poëtische figuur versmelten.

> « Ah, la vie a des moments drôles et imprévus & sublimes à la fois comme dans Shakespeare! »
>
> Lettre de Félicien Rops à Edmond Lambrichs, non datée

OPHELIA, VAN DRAMA TOT FEMME FATALE

Delacroix beeldde zijn Ophelia uit, vastklampend aan een tak, het gelaat vol smart. Eind de negentiende eeuw krijgt ze heel andere trekken, onderliggend erotisch getint. Ze werpt zich nu eerder op als femme fatale en staat zo voor het medisch betoog over de vrouwelijkheid en de kijk van auteurs met hun vrouwonvriendelijke verhalen. Haar krankzinnigheid en haar veronderstelde zelfmoord worden het zinnebeeld van de vrouwelijke hysterie. Ophelia belichaamt voortaan de doodsdrift op het moment dat het fin de siècle in de decadentie kantelt.

ROMÉO & JULIETTE

Veel stellen zijn een dramatisch lot beschoren in het werk van Shakespeare. Romeo en Julia, de verliefde jongelingen, zijn waarschijnlijk de beroemdste want ze inspireerden befaamde theaterregisseurs, maar ook tientallen filmmakers van zodra de film geboren werd. Delacroix kon niet anders dan ze weergeven, in een uitgepuurd decor, waarin de verstrengelde lichamen in de schaduw te zien zijn. De romantische kunstenaars willen vooral het beeld cultiveren van de personages die fascineren omdat ze zo apart zijn, of ze nu optreden als literaire figuren of als acteurs die hun rol vertolken.

OTHELLO & DESDÉMONE

Théodore Chassériau maakt een reeks van vijftien lithografieën over *Othello* en bereidt zijn toekomstige platen voor met bijna zestig getekende studies. Hij behandelt de vrouwenfiguur als een heuse dichter, bekoord als hij is door het personage van Desdemona die op twaalf van de vijftien litho's een plaats krijgt. Het moet gezegd dat ze een tragisch lot kende, want ze wordt gewurgd door haar man Othello die haar onterecht van overspel verdenkt. De landen en tijdperken waarin de intriges van Shakespeare zich afspelen, hier Cyprus, geven de kunstenaars de mogelijkheid om werelden en gebruiken te verkennen die soms eerder gefantaseerd dan werkelijk zijn. Het oriëntalisme wordt trouwens een van de grote trends in de romantische beweging.

MACBETH & 'ZIJN' LADY

In het middeleeuwse Schotland zal generaal Macbeth onder invloed van de voorspelling van drie heksen en van zijn vrouw de koning vermoorden. Hun schuldgevoel stort het echtpaar langzaam in de waanzin, terwijl er rond hen talloze doden vallen. De heksen in Macbeth, net als de geest van de vader in *Hamlet*, zijn thema's die de romantische kunstenaars inspireren. Zij zien in het bovennatuurlijke een kans om krachten uit te drukken die boven het mensdom uitstijgen. Midden de negentiende eeuw is er een sterke hang naar mystieke theorieën rond waanbeelden, opstandelingen uit de dood en bezetenheid. Het spiritisme dringt door tot in alle lagen van de samenleving en biedt een podium voor alle mogelijke demonstraties van paranormale verschijnselen.

6. PRAKTISCHE INFORMATIE

Félicien Rops Museum - Provincie Namen / rue Fumal 12 - 5000 Namur / T. +32 81 77 67 55
info@museerops.be - www.museerops.be - www.ropslettres.be - facebook.com/museerops
Open van dinsdag tot zondag van 10u tot 18u.
Nocturne (tot 20u), elke 1e donderdag van de maand. Gesloten op 24, 25, 31 december en op 1 januari

Catalogus, onder leiding van Dominique de Font-Réaulx en Marie-Lys Marguerite, *Shakespeare romantique. Füssli, Delacroix, Chassériau*, 2017,
Musée de l'hôtel Sandelin, 90 p., 6 €. ISBN : 9782952540638.

Pedagogisch dossier beschikbaar op de website www.museerops.be

Het museum, dat zich in het oude centrum van Namen bevindt, stelt het leven en werk van Félicien Rops voor van het begin van zijn carrière als karikaturist tot zijn meer gewaagde werken. Félicien Rops werd geboren in 1833 en stierf in 1898 en beleefde de XIX^{de} eeuw, een periode die gekenmerkt wordt door de industriële revolutie, een evolutie van waarden en normen en de Moderniteit die plaats maakt voor het Symbolisme in de kunst. Het museum wil een plaats zijn waar het temperament van deze uitzonderlijke kunstenaar tot uiting kan komen. Het parcours van de permanente collectie biedt een volledig overzicht van het werk van Rops in al zijn diversiteit: het begin van zijn carrière met sociale satire en karikaturen, lithografieën, de samenwerking met Baudelaire, het leven in Parijs, de opkomst van de gravures en de alom aanwezigheid van de vrouw, het erotische, de banden met de literaire wereld, zijn reizen, enz. ...
Naast de permanente collectie, stelt het museum ook tijdelijke tentoonstellingen voor die thema's aansnijden als de XIX^{de} eeuw, de gravure, hedendaagse Belgische en buitenlandse etsers/kunstenaars, enz. Het museum biedt eveneens verschillende pedagogische animaties aan.

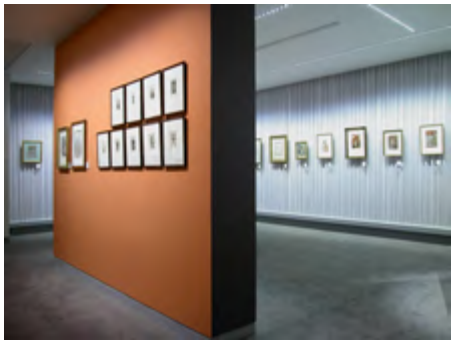

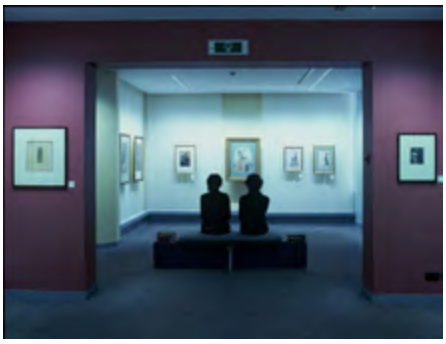

In samenwerking met het musée du Louvre en le musée national Eugène-Delacroix.